

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGI

**A.QODIRIY NOMLI JIZZAX DAVLAT
PEDAGOGIKA INSTITUTI**

“Musiq nazariyasi va metodikasi” kafedrasi

D I R I J Y O R L I K

**AMALIY DARS MASHG'ULOTLARI ISHLANMALARI
(1-4-kurslar uchun)**

Katta o'qituvchi N.Haydarova

Jizzax-2010

1-kurs (40 soat).

**1-Mavzu: Dirijyorlik pastonovkasini shakllantirish.
Bosh, gavda, qo'l, oyoq, elka, bilak, panja va ko'z (4 soat).**

REJA:

1. Dirijyorlik pastonovkasi.
2. Dirijyorlik xolati.
3. Dirijyorlik aparati.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Q.Mamirov., U.Rahimov. Quyosh yurtim. -T.: -TDPU. -1999-y.
2. M.Nasimov. Dehqonga ta'zim. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1978-y.
3. B.Umidjonov. Oltin vodi. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1989-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlik qoidalari.
2. Dirijyorlik va uning vazifalari.
3. Dirijyorlik sxemalari.

MASHG'ULOTNI MAQSADI:

Xor asarga va xorga dirijyorlik kilishning maksadi, vazifasilari xakida tushuntirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

Dirijyorlik san'ati, dirijyorning urn i va axamiyati vazifalirii haqidi suxbat.

Dirijyorlik pastonovkasi (o'ziga xos holat) haqida amaliy ko'rsatmalar.

-Dirijyorlik qilish paytida bosh, gavda, qo'l, oyoq, elka, bilak, kalla, ko'z kabi a'zolari xolati, xarakati va xarakatlantirish qoidalari amaliy ko'rsatmalar.

- asar tempiga sozlanib, sanab dirijyorlik qilish (2/4 o'lchovli oddiy mashq yoki qo'shiq parchasi)

- Ko'rsatib o'tilganlarini oynaga qarab takrorlash va o'zlashtirish.

Ma'lumki qo'l barmoqlar bilak va elkadan iborat. Dirijyorlikda barmoqlar katta rol o'ynaydi. Chunki barmoqlar qo'lning mustaqil, eng haraktchang qismi. Dirijyorlikning barmoqlar holati uchun eng qulayi kaftlarni pastga haratilgani. Bunda barmaq bo'shagan ham, yig'ilgan ham, pastga tushirilgan ham ortiqcha ko'ratilgan ham bo'lishi kerak emas, u doimo oldinga yo'naltirilgan. Qo'lning tabiiy, maksimal erkinligiga erishishda eng qulay va maqsadga muvofiq xolati qo'lning ko'kradan sal pastda ushlash (asarni jo'r ovozlikda ijro etishda), yoki ko'krak o'rtasi darajasida (jo'rsiz ijroda) ushlash hisoblanadi.

**2- Mavzu: 2/4 o'lchoviga dirijyorlik.
2/4 o'lchovidagi asar bilan ishlash (4 soat).**

REJA:

1. 2/4 o'lchoviga dirijyorlik xarakatlari.
2. Sanoqlarni 1i, 2i sanash bilan dirijyorlik qilish.
3. 2/4 asar tempiga qarab dirijyorlik qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
2. O`rta Osiyo va Qozog'iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlikda mimikani roli.
2. Dirijyorlikda kuyning ko'rsatib borishni o'ziga xosligi.
3. Dirijyorlikda temp.

MASHG'ULOTNI MAQSADI:

Dirijyorlik pastonovkasi bo'yicha amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash.
2/4 dirijyorlik sxemalari haqida tushuncha hosil qilish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

O'tgan mashg'ulotdagi o'rganilgan tushuncha va amaliy ko'rsatmalarni takrorlash bilan mustahkamlash:

- Dirijyorlik sxemalarini 2/4 o'lchov misolida tushuntirish.
- Sxemalarni qo'l harakatida ifodalash.
- 2/4 o'lchoviga dirijyorlik harakatlarini bajarish:
- Sanoqlarni 1 i, 2 i sanash bilan dirijyorlik qilish.
- 2/4 o'lchovli asar qismiga musiqa jo'rligida dirijyorlik qilish:
- Talabani o'z xarakatlarini (oynaga qarab) kuzatish.
- Mustaqil ishlashga topshirish.

-Turli odamlarda harakat qobiliyatarli har xil, ya'ni bir xillarda harakat engil, erkin, ayrimlarda esa harakatlar qiyinchilik bilan, katta kuch bilan kechadi. Musiqiy g'oyani anglash va uni dirijyor harakati bilan gavdalantirish bu dirijyorlik jarayoning bir qismi bo'lib, bir tamondan dirijyorning ichki eshitishini dirijyorlik harakatiga mos holda o'rnatish bo'lsa, ikkinchi tamondan haqiqiy ovozning dirijyor harakatalari bilan moslashidir.

3- Mavzu: Auf takt, diqqat, ijroni boshlash va tugallash (2 soat).

REJA:

1. Auf takt haqida tushuncha.
2. Musiqaga va xorga auf takt ko'rsatmasi.
3. Diqqat ijroni qo'l haraklarida ifodalash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
3. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqada auftaktning roli.
2. Dirijyorlikda diqqat ijro harakati.
3. Dirijyorlik harakatini yakunlash.

MASHG'ULOTNI MAQSADI:

Talabani dirijyorligining muxim eslatmalari – Auf takt, diqqat, ijroni boshlash va tugallash bilan tanishtirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

-Auf takt haqida tushuncha (amaliy ko'rsatish).
- Musiqaga va xorga auf takt ko'rsatmasi:
- Diqqat, ijroni boshlash va tugallash qo'l harakatlarida ifodalash:
- Ovoz jarangini vujudga keltiruvchi harakat ishoralariga oldindan hozirlik ko'rilishi kerak, har bir olohada holat xarakteri keyingi jaranglaydigan tovushga bog'liq va ular bilan aniqlanadi. Bunday tayyorgarlik auftakt hisoblanadi. Auftaktlarning izchil zanjiri tufayli dirijyor oldindan o'z ijodiy maqsadlarini bera olishga qodir. Auftakt to'liq va yarim bo'ladi. To'liq auftaktlarda ohang vaznining to'liq hissalar, yarim auftaktlarda esa, to'liq davomli bo'lmagan hissalar ko'rsatiladi. Dirijyor auftaktning qo'llab asar ijrosini boshlanishini yoki uning qismlarini ko'rsatadi, musiqiy qurilishning boshlanishini takidlab, epizodlar, iboralar, ba'zan xatto ohangni ham ko'rsatadi. Auftakt musiqiy asarning o'ziga xos ohangi xususiyatlarini ifodalaydi, shuning uchun uning cho'zilganligi va kuchi har doim ijro etilayotgan musiqa tezligi va jo'shqinligiga bog'liq.

4-Mavzu: 2/4 o'lchovli asar bilan ishlashda yuqoridagi

qoidalariga rioya qilish (2 soat).

REJA:

1. 2/4 o'lchovli asarlarga dirijyorlik.
2. 2/4 o'lchovli sxemalarni tuzilishi.
3. Dirijyorlikda vazn tushunchasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlikda bo'g'inlar harakti.
2. Dirijyorlikda oyoqlar holati.
3. Dirijyorlikda mimikani roli.

MASHG'ULOTNI MAQSADI:

Talabani 2/4 o'lchoviga mustaqil eshitib, o'zi kuylab dirijyorlik harakatlarini bajarishga o'rgatish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 2/4 o'lchoviga musiqasiz sanoq bilan dirijyorlik qilish:
- Dirijyorlik harakatlarini bajarishda pastonovka, sxemalarini to'g'ri ifodalalanishiga erishish:
- Dirijyorlik qilayotganda bosh, gavda, qo'l, bilak, kalla, ko'z harakatini (ritm) musiqaga monandligiga e'tibor:
- 2/4 o'lchovidagi asar bilan ishlash, bunda o'qituvchiga ergashib dirijyorlik qilish va so'ngra mustaqil dirijyorlik qilish orqali amalga oshirish:
- Xorni boshqarishda mimika katta rol o'ynaydi, u ma'nodor bo'lib bodiiy obrazni ochib berishda yordam beradi. Asosiysi – yuzni burishtirmaslik. Dirijyor artikulyatsiyasi ham ijroni ma'nodorligini oshiradi, og'iz harakatlari bilan u xorga tovush harakterini eslatadi, diktsiyaning aniq, ravon bo'lishiga erishishda yordam beradi. Dirijyor imo-ishoralari eguluvchang, sodda, ma'nodor, aniq va ravshan bo'lishi kerak. Boshlovchi dirijyor avvalo dirijyorlik apparatini qo'yishni, so'ngra esa dirijyorlik texnikasini o'rganishi kerak.

5-Mavzu: 3/4 o'lchovli asar. Asarni ashula yo'lini fortopianoda

chalish va kuylash (2 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda ritmni his qilish.
2. 3/4 o'lchovli sxemalarni tuzilishi.
3. Fortopianoda xor partitura ijrosi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro'ziev. Xorshunoslik. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkortlar va xor ovozlarni kuylash.
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalariga rioya qilish.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Oddiy o'lchovdagi 3/4 asarga dirijyorlik qilish rejasi, dirijyorlik qilishda asarni o'rganish, kuylash, asar badiiy ifoda vositalari bilan tanishishning ahamiyati haqida tushuncha berish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

-Oddiy o'lchovli 3/4, 6/8 asarni dirijyorlik sxemasi ustida ishlash (4-5-daqiqa)

- asar ijro yo'lini fortopianoda chalish (10-15-daqiqa). Bunda nota savodi fortepiano klaviaturasi, oktavalar, notalar cho'zimi, sanalishi, sanab chalish, klavatiaturadan notalar joylashish o'rnini aniqlash va hakoza'larga rioya qilinadi:

- 3/4, 6/8 o'lchovli asarni ma'lum bir qismiga dirijyorlik qilish:

- musiqa jo'rligida qo'shiq so'zlarini kuylab dirijyorlik qilish:

- Dirijyorlik to'rini egallash ohang vaznining sodda tuzilmasidan boshlanadi. "Oddiy to'rlar", -deb yozgan edi G.A.Olxov bir, ikki, uch sanoq hissalarining ketma-ketligini aks ettirib, ulardan faqat bittasi kuchli bo'lib, bir hissali, uch qissali metrlarga mos keldi.

6- Mavzu: Dirijyorlik qoidalarini mustahkamlash.

4/4 o'lchoviga dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. 4/4 dirijyorlik pastnovkasi.
2. 4/4 o'lchovda auftakt.
3. Kontsertmestr jo'rligida dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O'qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
3. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
4. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 4/4 o'lchov va uni dirijyorlikda ko'rsatish .
2. Xorni boshqarishda dirijyorlikning roli.
3. Dirijyorlik texnikasi.

MASHG'ULOTNI MAQSADI:

Dirijyorlik postonovkasi, nota o'qish, kuylash. Qo'l harakati, xorga dirijyorlik qilish malakalarni rivojlantirish:

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 4/4 o'lchoviga dirijyorlik qoidalari, sxemalarini bajarilishi yuzasidan shug'ullanish:
- dirijyorlik qilishda o'ng va chap qo'ling vazifalari, ishlata bilishni amaliy ko'rsatmasi:
- dirijyorlik ko'rsatmasi, auftakt ustida ishlash:
- asarni fortepianoda chalish va kuylash:
- to'rt hissali (setka) to'rda boshqalardan kuchliroq hissa–uchunchisi qo'shiladi. Birinchi hissa erkin harakat bilan pastga, ikkinchisi–yarim oy shaklda yuqoridan pastga ichkariga, dirijyorga qarab ko'rsatiladi. Kuchliroq hissa esa o'ng tamonga dirijyordan arkashalli chiziqda yurgiziladi. Oxirgi to'rtinchi hissani pastdan yuqoriga qarab ko'rsatiladi. Ikki hissali to'r qiyin va u asoslangan taygarlikni talab etadi, chunki birinchi kuchli hissa boshqa o'lchamlarga o'xshab vertikal pastga emas, aksincha dirijyordan bir qancha yong tamonga ko'rsatiladi.

7- Mavzu: 2/4, 3/4, 4/4 o'lchovli asarlarga kontsertmeystr

jo'rligida dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda kontsertmeystri ning roli.
2. Dirijyorlikda kontsertmeystri bilan ishlash.
3. 2/4, 3/4, 4/4 o'lchovli asarlarga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro'ziev. Xorshunoslik. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 2/4, 3/4, 4/4 o'lchovli asarlarda auftakt.
2. Kontsertmeystri ni boshqarish.
3. Dirijyorlik sahna san'ati.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

2/4,3/4,4/4 o'lchovlarga dirijyorlik qoidalarini sxema, amalga oshirish kontsertmeystri jo'rligida dirijyorlik qilish ko'nikmalarini mustahkamlash.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 2/4 o'lchovga dirijyorlik postonovkasi qoidalariga ko'ra dirijyorlik qilish. Xuddi shu jarayonni 3/4, 4/4 o'lchovli asarlar bilan takrorlash. Kontsertmeystri jo'rligida o'lchovlarga tegishli asarlarga o'qituvchi ko'magida dirijyorlik qilish. Kontsertmeystriga auftakti ni aniq ko'rsatish, xorga dirijyorlik qilish, dinamik ishoralar, ritm ko'rsatmalarini aniqligini e'tiborda tutish va erishish. Dirijyorlik texnikasining asosiy bosqichlaridan biri ohang vazn tuzilmasini egallashdir. U musiqiy asarning tezligini ko'rasish uchun qo'llaniladi.

Ohang vaznining metrik tuzilmasidan qo'l harakatlarini o'rganishdan oldin, dirijyorlik va ohang vazn orasidagi farqni egallash muhim. Ohang vazni badiiy dirijyorlikda o'ziga xos to'r va tayanch hisoblanadi. Badiiy dirijyorlik jarayonida ayrim dirijyorlik harakatlari asarning musiqiy kengayishining vaqtinchalik hosil bo'lishiga mos holda guruhlanadi va bu bilan dirijyorlik to'rini ko'rsatadi.

Asarlarga yoddan dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. Xor haqida ma'lumot.
2. Xorning turlari.
3. Xorga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Xor partiyalarini o'qish.
2. Xor ovozlari haqida tushuncha.
3. Bas-tenor, Alt-soprana ovozlari.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Dirijyorlikni eng oddiy va muhim elementlari talab darajasida o'zlashtirish, smestr dasturini bajarilishiga erishish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- Dirijyorlik qismida qo'l, qo'l panjalari, bo'g'inlar, tirsak, elka, qo'l oraliqlari sxemalari bo'yicha qo'llarni harakat yo'nalishlari, bosh, yuz, ko'z, mimika gavda holati ustida ishlash. 1-semestr dasturidagi asarlarga to'liq va yoddan dirijyorlik qilish. Dirijyorlik faoliyatini asosiy vazifalardan biri – o'zi tassavur etgan ovozini haqiqiy ijroda gavdalantirishdir. Bu vazifani bajarish dirijyor harakatlari (uning qo'llari, gavdasi, boshi, ko'zlari, yuz a'zolari) ga bog'liq. Harakatlarning murakkab yig'indisi dirijyordan katta kuch talab etadi. Dirijyorlik texnikasini egallashda umumiy musiqiy rivojlanishni jismoniy madaniyatini o'stirish bilan muvofiqlashtirib borish zarur. Har bir qo'l harakatlari imo–ishoralar ma'lum ematsiyani (his-tuyg'uni) bildiradi. Dirijyorlik texnaksi orqali o'zining musiqiy eshitish tasavurlarini, musiqaning haqiqiy ijrosiga ta'sir o'tkazgan holda ijrochilarga etkazadi.

volta, fermatalarni o'zlashtirish (4 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda temp.
2. Dinamik belgilarning roli.
3. O'lchov turlari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. -T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqiy o'lchovlar va uni dirijyorlikda ko'rsatish.
2. Fermata belgisi haqida ma'lumot.
3. Dirijyorlikda repriza belgisi.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Asarga dirijyorlik qilishda temp, o'lchov, auftakt, boshlash, tugallash, cho'ziq jummalarni ushlab turish, musiqaga, xorga va solistga ko'rsatish malakalarini egallash.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

-Asar xarakterini ochib berishda temp, o'lchov, dinamik belgilar ahamiyatini tushuntirish.

- auftakt, uni bajarish malakalari ustida ishlash.

- asarni boshlanishi (kuy), xor ijrosini boshlanishi (chap qo'l), chiziq nota cho'zimlarini qo'lda ifodalash, musiqaga, xorga ko'rsata bilish.

- 2/4, 6/8 o'lchovli asarga to'li dirijyorlik qilish.

- musiaga ma'no beruvchi vositalardan biri jo'shqinlik. Musiqiy asarda jo'shqinlik belgilari: piano, pianosimmo, mezzopiano, mezzoforti, forti, fortosimmo shuningdek krishchendo, diminendo hisoblanadi. Ohang vazn tezligi, auftaktlar tezligi orqali dirijyor asarning uslubiy xususiyatlarini musiqiy obrazlarning g'oyaviy-badiiy mazmunini aks ettiradi. Dirijyorlikning ma'nodor unsurlaridan yana biri fermatalarning ko'rsatilishi. Fermata yoki dirijyorlikda to'xtash maxsus belgi bilan belgilanadi. Fermatada ohang vazni to'xtatiladi, lekin dirijyor ovoz jarangini boshqarishda davom etadi.

(semestr dasturiga asosan) (4 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda 2/4, 6/8 o'lchovlari.
2. Dirijyorlik apparati.
3. Qo'l harakatlari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 2/4 o'lchovni boshqa o'lchovlardan farqi.
2. Dirijyorlikda imo-ishorani ahamiyati.
3. Dirijyorlik holati.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

2/4, 6/8 o'lchovda yozilgan asarga dirijyorlik qoidasi, o'lchov sxemasi va uni qo'lida ifodalash ko'nikmalari ustida ishlash, asarni chalish va kuylash.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 2/4, 6/8 o'lchovdagi asar bilan taninshish (asar janri, mavzusi, mazmuni, o'lchovi, tanalligi, tempi, tuzilishi, mualliflari va h-zo...).

- 2/4 o'lchoviga dirijyorlik qilish sxemasi va uni qo'l harakatlarida ifodalanishi.

- asarni 8-12 taktini (biror qismi) ni fortopianada chalish, ijro yo'lini o'rganish.

- o'qituvchi ko'rsatmasi bilan unga ergashib dirijyorlik qilish.

- dirijyorlik qilishda oldingi malakalarda hosil qilingan va egallangan bilimlarni amalda qo'llash.

- dirijyor to'g'ri, o'ng oyog'iga tayangan holda turadi, oyoq sal oldinga surib qo'yiladi. Oyoqlar dirijyor uchun tarang tayanch holatni yuzaga keltirib og'irlik tamonlarga tushmasligi kerak. Oyoqlarni o'ta keng qilib qo'yish ham, bir-biriga taqab qo'yish ham mumkin emas. Musiqa tezligiga tizalarni bukish, turgan joydan yurish mumkin emas. Dirijyor boshni shunday ushlash keraki, bunda iyaklar ko'tarilgan, ko'zlar xorga tikilgan: hammani ko'ra olish uchun boshni to'g'ri ushlash, uni erkin bura olishi, xor partiyalariga bermalol murojat qila olishi kerak.

**11–Mavzu: 3/4, 4/4 o'lchovida yozilgan asarlarga dirijyorlik qilish.
Fortopianoda chalish, ovozlarni yod olish (4 soat).**

REJA:

1. Dirijyorlikda kontsertmeystr bilan ishlash.
2. 4/4 o'lchov sxemalari.
3. Xor partiyalari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro'ziev. Xorshunoslik. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. To'rt hissali tuzilma.
2. Dirijyorlikda kontsertmeystr.
3. 3/4 va 4/4 o'lchovli asarlar.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

3/4, 4/4 o'lchovda yozilgan asarga dirijyorlik qilish, sxemani to'g'ri bajarishga erishish, kontsertmestr jo'rligida yoddan dirijyorlik qilishga o'rganish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 3/4 va 4/4 o'lchoviga dirijyorlik sxemasini qo'lda bajarilishi ustida ishlash.

- fortopianoda chalish va kuylash.
- dinamik belgilarni qo'l xarakatida ifodalash.
- repriza, volta, fermato kabilar ustida ishlash va amalda bajarish.
- asarni oxirigacha dirijyorlik qilish.
- asarning to'laqonligicha o'zlashtirish uchun uni yoddan bilish kerak.

Fortopianoda birinchi jumlaning ifodalash qilib (ijro etish, chalish jarayonida musiqiy matnning eslab qolish, birinchi jumlaning yoddan chalib berish). Partiturani chalish va solfedjio alt partiyasini kuylab berish, (solfedjioni yoddan chalish va kuylash)ni esdan chiqarmasligimiz lozim. To'rt hissali (setka). To'rt hissali to'rt boshqalardan kuchliroq hissa –uchunchisi qo'shiladi.

**12 – Mavzu: Musiqaga va xorga dirijyorlik qilishda
o'ng va chap qo'l vazifalarini aniq ifodalash.
Dirijyorlikda emotsionallik, mimika (4 soat).**

REJA:

1. Dirijyor va xor jamoasi.
2. Dirijyorlikda qo'l harakatlari.
3. Xor bilan ishlash qoidalari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
3. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Ovoz partiyalarini kuylash.
2. Ikki ovozga dirijyorlik harakatlari.
3. Asarning g'oyaviy –badiiy mazmuni.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Musiqaga va xorga dirijyorlik qilish malakalarini oshirish. Xor jamoasi bilan ishlash usullarini o'rganish, qo'l harakatlari, yuz harakatlari ahamiyatlarini anglab etish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- dirijyorlik pastonovkasi, gavda, qo'l harakatlari, xorga ko'rsatish, auftakt, dinamika, temp kabilar bo'yicha amaliy tushuncha va harakatlarni takrorlash.
- birinchi va ikkinchi ovozga dirijyorlik vilish ko'rsatmalari.
- asarga dirijyorlik qilish.
- dirijyorlik texnikasi, badiiy saviyasi ustida ishlash (emotsionallik, artistizm, mimika).
- qo'l holati. Qo'llar – dirijyorlik a'zolaridan eng asosiysi va muhim qismi hisoblanadi. Qo'lning turli holati, har-xir harakatlari ijrochilik ohanglariga mos bo'lishi kerak. Qo'lning tabiiy, maksimal erkinligiga erishishda eng qulay va maqsadga muvofiq holati–qo'lni ko'krakdan sal pastda ushlash yoki ko'krak o'rtasi darajasida ushlash hisoblanadi.
- xorning boshqarishda mimika katta rol o'ynaydi, u ma'nodor bo'lib, badiiy obrazni ochib berishda yordam beradi. Asosiysi yuzni burishtirmaslik. Dirijyor artikulyatsiyasi gam ijroni ma'nodorligini oshiradi.

13 – Mavzu: Dirijyorlik qoidalari, pastonovka ustida ishlash. Asarni to'liq o'zlashtirish, badiiy emotsional yoddan dirijyorlik qilish (4 soat).

REJA:

1. Dirijyorlik postonovkasi.
2. Asar tempiga sozlanib dirijyorlik qilish.
3. O'lchov sxemasi va uni qo'lda ifodalash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
2. O`rta Osiyo va Qozog`iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlikda asar harakterini belgilash.
2. Badiiy emotsional dirijyorlik.
3. Dirijyorlik texnikasi.

MASHG`ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Dirijyorlik qoidalari postonovkasi gavda, qo'l harakatlari xorga ko'rsatilish auktakt, temp kabilar bo'yicha amaliy tushuncha va harakatlarni mukammallashtirish.

MASHG`ULOTNING BORISHI:

- asarlarning g'oyaviy-badiiy mazmuni, nota savodi, nazariy ma'lumotlar, asosiy ifoda vositalari bo'yicha savol javob o'tkazish.

- turli o'lchovlarda dirijyorlik sxemalarini o'zlashtirish.

- fortopianoda chalish va kuylash malakalarini oshirish.

- nazariy qoidalarni yod olish, amaliy ko'nikma va malakalarni mustahkamlash.

- dirijyorlik apparatini qo'yishdagi nuqsonlardan yana biri–bu oyoqlarning noto'g'ri holati. Dirijyor ijro paytida yomon turadi, uning o'ng elkasi ko'tarilgan , u o'ng oyog'ini oldinga o'ta chiqarib qo'ygan, chap oyoq qaerdadir orqada, polga tayanmagan, havoda osilib qolgandek, bunday holatda dirijyorda mustahkam gavda holati bo'lmaydi.

- agar dirijyorning o'ng qo'li ko'proq harakatlanib, chapi bog'langandek, erkin bo'lmasa, unga ko'proq chap qo'l bilan dirijyorlik qilish kerak bo'ladi, toki u chap qo'l kuchini his qilsin.

2-kurs (38 soat).

1 – Mavzu: Dirijyorlik sxemalari, postonovka. Turli o'lchovlar sxemasi. Akapella asarini o'rganish (4 soat).

REJA:

1. Dirijyorlik pastonovkasi.
2. Turli o'lchovlarga dirijyorlik qilish.
3. Akapella asarlari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O'qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
3. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
4. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akapella haqida ma'lumot bering.
2. Dirijyorlikda o'lchovlar.
3. Xorga dirijyorlik.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabaning dirijyorlik sxemalarini o'zlashtirishi bo'yicha bilim va malakalarini mustahkamlash. Yangi (akapella) asarni o'rganish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- Dirijyorlik postonovkasi bo'yicha talablarni takrorlash.
- dirijyorlik sxemalarini to'g'ri bajarish.
- 2/4, 3/4, 3/8, 6/8, 4/4 o'lchovlarga dirijyorlik qilish.
- semestr dasturidagi akapella asarini fortepianoda chalish, eshitish, dirijyorlik talablari bilan tanishish.
- dirijyorlik sxemalari talbalarga birinchi bosqichdan boshlab o'rgatib kelinadi. Masalan: 2/4 o'lchov, 3/4 o'lchov, 4/4 o'lchovlar bir biridan juda katta farq qiladi.
- talabalar qo'l xarakatlari bilan ko'rsatilgan dirijyorlik setkalarini aniq va ravon amalga oshirish kerak.
- akapella bu jo'rsiz ijro, bunda xor jamoasi birir bir asarni kontsertmeystri ishtirokisiz ovoz partiyalari orqali ijro etadi.

2 – Mavzu: Akapella asarni ovoz partiyalarin yod olish va fortopiano jo'rligida dirijyorlik qilish (2soat).

REJA:

1. Ovoz partiyalari.
2. Tenor, Bas, Alt, Soprano.
3. Akapella asarlariga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Erkaklar ovozi.
2. Ayollar ovozi.
3. Kontsertmeystr bilan ishlash.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabaning asarning fortepianoda chalish (ashula yo'lini) va kuylash malakalarini shakllantirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- talabaning asarning mustaqil ravishda o'rganganlik, ya'ni darsga tayyorligini tekshirish.
- dirijyorlik sxemalarini to'g' bajarish.
- xato va kamchiliklarini tahlil qilish hmda yanada e'tibor qlinadigan masalalar bo'yicha ko'rsatmalar berish.
- ovoz partiyalarini yoddan kuylash.
- kontsertmeytr jo'rligida dirijyorlik qilish.
- jo'rsiz dirijyorlik qilish.
- asarni to'liq va puxta o'rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish.
- o'quv vazifalarining murakkablashuvi musiqiy materialning xususiyalari bilan bog'liq: sust, mo'tadil, tez suratdagi asarlani o'qish, bir ovozli, ikki ovozli, uch ovozli, ikki ijroning jo'rligini bayon qilishning sodda va murakkabligi va boshqalar.
- xor ustida ishlash – yaxshi jarayon bo'lib badiiy obraz va ijrochilikka sekin-astalik bilan kirib borishdir. Xor asarlar ko'pincha she'riy matnda yoziladi, shuning uchun uni o'qiyotgan vaqtda mazmuning emotsionaya – ma'nomsini his etish kerak.

3 – Mavzu: Ladni his etish. Uch tovushlikni kuylash. Akapellaga jo'rsiz dirijyorlik qilish (2-soat).

REJA:

1. Lad uch tovushligi.
2. Lad xaqida tushuncha.
3. Jo'rsiz ijro.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
3. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Do, Mi, Sol uch tovushligi.
2. Lad nima?
3. Dirijyor va kotsertmeystr.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Jo'rsiz ijroga dirijyorlik qilishda ladni his etishni ahamiyotini tushunish his etishga o'rganish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- lad haqida tushunchalarni qaytarish, hamda mustahkamlash.
- lad uch tovushliklarini kuylash, xotirada saqlab qolishga o'rgatish.
- lad uch tovushligida kuylash orqali a'kapella asarga temp berishga tayyorlash.
- musiqa jo'rligida jo'rsiz asarga dirijyorlik ustida ishlash.
- xor jamoasining texnik imkoniyatlari xor tarkibi (kuylovchi ovozlar tabiaiti, diapazoni, tessitura o'quvchi ovozlar) ansambl va xor tuzilishi qonuniyatlari (ohangdorlik, diktsiya orfoetiya qoidalari) repetititsiya boshlanishigacha xor asarlarini o'zlashtirishda usul va uslub ahamiyati.
- akapellaga dirijyorlik qilishda, dirijyordan katta ma'suliyat etiladi. Erkaklar ovozi bas tenor yuqorida, ayollar ovozi alt saprana pasta joylashgan bo'ladi. Shuningdek asardagi har bir ovoz partiyalarini qo'l harakatlari yordamida aniq va ravshan ifodalash dirijyordan katta mahorat talab etadi.

**4 – Mavzu: 2/4 o'lchovli asarlarga dirijyorlik qilish.
Dirijyorlik texnikasi (2 soat).**

REJA:

1. 2/4 o'lchoviga dirijyorlik harakatlari.
2. Sanoqlarni 1i, 2i sanash bilan dirijyorlik qilish.
3. 2/4 asar tempiga qarab dirijyorlik qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro'ziev. Xorshunoslik. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqada auftaktni roli.
2. Dirijyorlikda diqqat ijro harakati.
3. Dirijyorlik harakatini yakunlash.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Semestr dasturidagi 2/4 o'lchovli asarni o'rganish, dirijyorlik qilish jarayonida dirijyorlik texnikasi ustida ishlash.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- asarni ijro yo'lini fortapionoda chalib o'rganish.
- dirijyorlik talablari yuzasidan tahlil qilish.
- asarli jumlar (qism) ga bo'lib o'rganish.
- dirijyorlik texnikasi ustida ishlash. (auftakt, ijroni boshlash, tugallash, temp, ritm, dinamik tuslar, xorga dirijyorlik qilish ko'rsatmasi).
- Ovoz jarangini vujudga keltiruvchi harakat ishoralariga oldindan hozirlik ko'rilishi kerak, har bir alohida holat xarakteri keyingi jaranglaydigan tovushga bog'lig va ular bilan aniqlanadi. Bunday tayyorgarlik auftakt hisoblanadi. Auftaktlarning izchil zanjiri tufayli dirijyor oldindan o'z ijodiy maqsadlarini bera olishga qodir. Auftakt to'liq va yarim bo'ladi. To'liq auftaktlarda ohang vaznining to'liq hissalar, yarim auftaktlarda esa, to'liq davomli bo'lmagan hissalar ko'rsatiladi. Dirijyor auftaktni qo'llab asar ijrosini boshlanishini yoki uning qismlarini ko'rsatadi, musiqiy qurilishning boshlanishini takidlab, epizodlar, iboralar, ba'zan xatto ohangni ham ko'rsatadi.

**5 – Mavzu: 3/4, 4/4 o'lchovli asarlarga dirijyorik qilish.
Dinamika, ritm, temp o'zgarishlarini ifodalash (4 soat).**

REJA:

1. 3/4 o'lchoviga dirijyorlik harakatlari.
2. Dirijyorlikda temp.
3. Ritm tushunchasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlik texnikasi.
2. Dirijyorlikda qo'l xarakatlari.
3. Asar harakterini ochib berish.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

3/4, 4/4 o'lchovidagi asarlarga dirijyorlik qilish jarayonida dinamik, ritmik, temp o'zgarishlarini o'z vaqtida dirijyorlik harakatlarida ifodalash.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 3/4, 4/4 o'lchovidagi asarlarni ma'lum qismlari bilan ishlanadi.
- qo'shimcha vazifa, topshiriq va ko'rsatma beriladi.
- asarlarga dirijyorlik qilishni puxta o'zlashtirish ko'rsatmalari.
- asarlardagi dinamik, ritmik, temp o'zgarishlarini ko'rsatish malakalari ustida ish olib boriladi.
- asar xarakterini ochib berishda temp, o'lchov, dinamik belgilar ahamiyatini tushuntirish.
- murakkab tuzilma va suratlar to'r hosil qiladi, ular sodda o'lchamli yoki ohang vazni hissalarini teng guruhi, masalan: sanoq hissalarini guruhlari 2+2, 4+4, 3+3, 3+3+3, hili va o'n ikki hissali o'lcham. Murakkab turda dirijyorlik xabari har bir ohang vazni hissasiga beriladi. U qanchalik aniq ravshan bo'lsa, undagi shtrixlar, jo'shqinlik, ritmika va boshqa ma'no beruvchi elementlarni idrok qilish shuncha oson kechadi. Murakkab to'rlarda sust hissalar kuchli va nisbatan kuchli hissalarini takrorlaydi.

6 – Mavzu: Asarlarni ovoz partiyalarini yod olish va yoddan dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. Xor partiyalari.
2. Dirijyorlik qobiliyati.
3. Dirijyorlikda imo – ishora.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
3. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akapella asarga ton berish.
2. Asarlarni taxlil qilish.
3. Ovoz partiyalarinig turi.

MASHG`ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Dastur talablariga ko'ra asarlarga dirijyorlik qilishda ularni har tamonlama (badiiy-qoyaviy, nazariy) o'rganish ko'zda tutiladi.asrga yoddan dirijyorlik qilish, uni badiiy o'zlashtirishni muhim omili sanaladi.

MASHG`ULOTNING BORISHI:

- talabaning dasturdagi asarlarning ovoz partiyalarini yod olganligi tekshirish.
 - kontsertmeystr jo'rligida ushbu yo'nalishda mashg'ulot olib borish.
 - asarlarning ma'lum qismlariga yoddan dirijyorlik qilish.
 - asarning to'laqligicha o'zlashtirish uchun uni yoddan bilish kerak.
- Fortepianoda birinchi jumlaning ifodalash qilib (ijro etish, chalish jarayonida musiqiy matnni eslab qolish, birinchi jumlaning yoddan chalib berish). Partiturani chalish va solfedjio alt partiyasini kuylab berish, (solfedjioni yoddan chalish va kuylash)ni esdan chiqarmasligimiz lozim. To'rt hissali (setka). To'rt hissali to'rt boshqalardan kuchliroq hissa–uchunchisi qo'shiladi.

**7 – Mavzu: Takt turli hissalarida ijroni boshlash va uzish.
Dasturdagi asarlarni o'zlashtirish.
Badiiy ta'sirchang dirijyorlik qilish (4 soat).**

REJA:

1. Taktlar haqida ma'lumot.
2. Auftakt tushunchasi.
3. Mimika tushunchasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
2. O`rta Osiyo va Qozog`iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 3/4 va 4/4 asarlarga dirijyorlik.
2. Xor partiturasida ustida ishlash.
3. Asarning g'oyaviy mazmuni.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Asarning turli taktlarida uzish va boshlash dirijyorlik texnikasini muhim shartlaridan bo'lib, mashg'ulotda unga asosiy e'tibor qaratiladi.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- taktning turli hissalarida 2, 3, 4 ijroni boshlash va uzish.
- ijroni "uzish"ni o'zlashtirish.
- ijroni boshlash va uzishda auftakt ko'rsatmasi.
- dasturdagi a'kapella va jo'rli asarlar bilan ishlash.
- bilim oluvchilarning vazifasi o'rnatilgan bilim va malakalarini amalda qo'llashdir. Boshlovchi dirijyorning mustaqilligining shakllanishi, bosqichma-bosqich amalga oshadi. Avvalo asarning ijrochilik vazifalarini bajarishga mos harakat ishoralarini mustaqil tanlash kerak. Undan keyin asarning g'oyaviy – badiiy mazmunini o'rganadi. Uning musiqiy-ifodalovchi vositalarini tahlil qilishga, vokal-xor qiyinchiliklarini aniqlash lozim. Muhokama va baxs shaklidagi jamoa bo'lib o'tkaziladigan mashg'ulotlar ham dirijyorning tafakkuri rivojida katta foyda keltiradi. Talabani o'z ustida ishlashi, dirijyorlik, xor dirijyorligiga doir yangi adabiyotlar bilan tanishishi ham mahorat oshishida asosiy omil hisoblanadi.

8 – Mavzu: Semestr dasturini taxlil qilish, fortopianada

o'rganish, ovoz partiyalarini yod olish (4 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda ritmni his qilish.
2. Asarni ashula yo'li.
3. Fortepianoda xor partitura ijrosi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O'qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
3. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
4. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkortlar va xor ovozlarini kuylash.
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalariga rioya qilish.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Semestr uchun tahlangan asarlarni dirijyorlik talablari bilan talabani tanishtirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- akapella asarinin o'rganish yuzasidan tushunchalar.
- turli asarlarni fortepianada ashula yo'lini chalib o'rganish.
- asarlarga dirijyorlik qilish rejasini yozish.
- kontsertmeystr jo'rligida asarlarga dirijyorlik qilish.
- akapella asarga tahlil qilish.
- oddiy o'lchovli 3/4, 6/8 asarni dirijyorlik sxemasi ustida ishlash (4-5-daqiqa)
- asar ijro yo'lini fortepianoda chalish (10-15-daqiqa). Bunda nota savodi fortepiano klaviaturasi, oktavalari, notalar cho'zimi, sanalishi, sanab chalish, klaviaturadan notalar joylashish o'rnini aniqlash va hokozalarga rioya qilinadi:
 - 3/4, 6/8 o'lchovli asarni ma'lum bir qismiga dirijyorlik qilish:
 - musiqa jo'rligida qo'shiq so'zlarini kuylab dirijyorlik qilish:
 - dirijyorlik to'rini egallash ohang vaznining sodda tuzilmasidan boshlanadi. "Oddiy to'rlar", -deb yozgan edi G.A.Olxov bir, ikki, uch sanoq hissalarining ketma-ketligini aks ettirib, ulardan faqat bittasi kuchli bo'lib, bir hissali, uch hissali metrlarga mos keldi.

9 – Mavzu: Akapella asarni fortepianada chalib kuylash.

Ovoz partiyalarini yod olish. Kontsertmeystr jo'rligida dirijyorlik qilish (4 soat).

REJA:

1. Dirijyor va kontsertmeystr.
2. Ovoz partiyalariga dirijyorlik.
3. Dirijyorlik holati.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro'ziev. Xorshunoslik. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkortlar va xor ovozlarini kuylash.
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalariga rioya qilish.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabani asarni mustaqil o'rganishga o'rgatish. Fortepianada chalish malakalarini shakllantirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- akapella asarni ovoz partiyalarini fortopianada chalib kuylash.
- asar ma'lum qismini ikki qo'lda chalish va kuylash.
- bir ovozni chalib ikkinchi ovozni kuylash.
- kontsertmeystr jo'rligida dirijyorlik qilish.
- talabani asarning mustaqil ravishda o'rganganlik, ya'ni darsga tayyorligini tekshirish.
- dirijyorlik sxemalarini to'g'ri bajarish.
- xato va kamchiliklarini tahlil qilish hamda yanada e'tibor qilinadigan masalalar bo'yicha ko'rsatmalar berish.
- ovoz partiyalarini yoddan kuylash.
- kontsertmeystr jo'rligida dirijyorlik qilish.
- asarni to'liq va puxta o'rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish.
- o'quv vazifalarining murakkablashuvi musiqiy materialning xususiyatlari bilan bog'liq sust, mo'tadil, tez suratdagi asarlarni o'qish, bir ovozli, ikki ovozli, uch ovozli, ikki ijroning jo'rligini bayon qilishning sodda va murakkabligi va boshqalar.

10 – Mavzu: 2/4 o'lchoviga asar bilan ishlash.

**Dinamika , boshqa ifoda vositalarini
dirijyorlik harakatlarida ko'rsatish (4 soat).**

REJA:

1. Dirijyorlikda temp.
2. Dinamik belgilarning roli.
3. O'lchov turlari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O'qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. -T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 2/4 ulchovli asarlar bilan ishlash.
2. Dirijyorlik belgilari.
3. Xor bilan ishlash.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Dasturdagi asarlarni o'rganish davomida asar badiiy mazmunini ochishga xizmat qiluvchi ifoda vositalarini dirijyorlik harakatlarida ko'rsatishga o'rgatish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- 2/4 asarini fortepianoda chalish.
- asarini ovozlarini yoddan kuylash.
- asarni kantsertmeyster jo'rligida dirijyorlik qilish.
- dirijyorlik texnikasi ustida ishlash.
- 2/4 o'lchovidagi asar bilan ishlash, bunda o'qituvchiga ergashib dirijyorlik qilish va so'ngra mustaqil dirijyorlik qilish orqali amalga oshirish:
- Xorni boshqarishda mimika katta rol o'ynaydi, u ma'nodor bo'lib, badiiy obrazni ochib berishda yordam beradi. Asosiysi – yuzni burishtirmaslik. Dirijyor artikulyatsiyasi ham ijroni ma'nodorligini oshiradi, og'iz harakatlari bilan u xorga tovush xarakterini eslatadi, diktsiyaning aniq, ravon bo'lishiga erishishda yordam beradi. Dirijyor imo-ishoralari eguluvchang, sodda, ma'nodor, aniq va ravshan bo'lishi kerak. Boshlovchi dirijyor avvalo dirijyorlik apparatini qo'yishni, so'ngra esa dirijyorlik texnikasini o'rganishi kerak.

Dirijyorlik texnikasi ustida ishlash (4 soat).

REJA:

1. 3/4, 4/4 o'lchovli sxemalar.
2. Ovoz partiyalariga qo'l harakati bilan dirijyorlik.
3. Dirijyorlik texnikasini oshirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Badiiy ta'sirchan dirijyolik.
2. Dirijyorlik qoidalari.
3. Dirijyorlik sxemalariga rioya qilish.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Semestr dasturidagi asarlarni o'rganish va dirijyorlik qilish, o'quv dasturi talablarini o'zlashtirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- asarlarni fortepianaoda chalish.
- ovozlarni yoddan kuylash.
- kontsertmeystr jo'rligida dirijyorlik qilish.
- 3/4 va 4/4 o'lchoviga dirijyorlik sxemasini qo'lda bajarilishi ustida ishlash.
- fortepianoda chalish va kuylash.
- asarni oxirigacha dirijyorlik qilish.
- asarning to'laqonligicha o'zlashtirish uchun uni yoddan bilish kerak. Forteapianoda birinchi jumlaning ifodalash qilib (ijro etish, chalish jarayonida musiqiy matnni eslab qolish, birinchi jumlaning yoddan chalib berish). Partiturani chalish va solfedjio alt partiyasini kuylab berish, (solfedjioni yoddan chalish va kuylash)ni esdan chiqarmasligimiz lozim. To'rt hissali (setka). To'rt hissali to'rt boshqalardan kuchliroq hissa –uchunchisi qo'shiladi.
- xor ustida ishlash yaxshi jarayon bo'lib badiiy obraz va ijrochilikka sekin-astalik bilan kirib borishdir. Xor asarlar ko'pincha she'riy matnda yoziladi, shuning uchun uni o'qiyotgan vaqtda mazmunining emotsional ma'nosini his etish kerak.

12 – Mavzu: Akapella asarining umumiy, nazariy tahlil qilish.

Dasturdagi asarlarni to'liq o'rganish, badiiy ta'sirchan dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. Ovoz partiyalari va turlari.
2. Xorda ayollar ovozi.
3. Akapella asarlariga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.
3. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Jo'rsiz dirijyorlik.
2. Ovoz partiyalarini yod olish.
3. Dinamik belgilarini qo'l harakatlarida ko'rsatish.

MASHG'ULOTNI MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabalarni asarlarini tahlil qilishga o'rgatish, tahlil turlari bilan tanishtirish.

MASHG'ULOTNING BORISHI:

- akapella asarni umumiy tahlil (asar janri, mavzusi, g'oyaviy mazmuni, shakli, muammolari, hamda ijro turiga mosligi) qilish.
- jo'rsiz asarni nazariy tahlil (tonalligi, o'lchovi, tempi, dinamik belgilar, repriza, volta, fermata) va hakazo...
- asarlarga badiiy ta'sirchan dirijyorlik qilish.
- xor san'ati xususiyatlari va qonuniyatlari bilimi: marom (temp) ning ma'nodorlik va shakllovchi vazifasi, agogikalar, jo'shqinlik va frazirovka (vokal nutq turlanish qonuniyatlari), shtrixlar (ovozshunoslik xarakteri, turli usullarning ma'no-mazmunli ahamiyati), tovush chiqarish usuli nuqta (kulminatsiya) aniqlab olish. (Umumiy, qisman ularning munosabati, o'sishidagi o'rni, ijrochilik usullari).

Tushungan holda manual texnikani shakllantirishda zarur bilimlar dirijyorlik jarayoni haqida axborot, harakatlarning hosil bo'lish tarixi, tovush haqidagi axborot, harakat belgilari bilan etkazish qonuniyati, dirijyorlik apparatini joylashtirishning asosiy tamoyillari (reja, pozitsiya, vaziyat).

3-kurs 5-semestr (38 soat)

1-mavzu: Dastur asarlarini tahlil qilish, dirijyorlik

rejalarini belgilash (4 soat).

REJA:

1. Dastur tanlash.
2. Dirijyorlik qoidalar.
3. Asarlar tahlili.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyor kim?
2. Dirijyorning vazifalari nimalardan iborat?
3. Berilgan asarni tahlil qilib bering.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabalarning bilimini e'tiborga olib, asarlar tanlash va uni tahlil qilib o`rganib chiqish, xorga dirijyorlik qilish haqida tushunchalar berish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Semestr uchun asarlar tanlash. Talabaning iqtidoriga qarab asarlar berish. 2/4 o`lchoviga xos asarlar tanlash. 3/4 o`lchovidagi asarlarni tanlab ko`rsatmalar berish. 4/4 o`lchovidagi asarlarga dirijyorlik qilishni o`rganish. Dirijyorlik postanovkasi, dirijyorlik san'ati, dirijyorning o`rni va ahamiyati haqida tushunchalar berish. Dirijyorlik qilish paytida bosh, gavda, qo`l, oyoq, elka, bilak, ko`z kabi a'zolari harakatlari va harakatlantirish qoidalariga rioya qilish haqida ko`rsatmalar berish.

**2-mavzu: A'kapella asarni fortepianoda chalib kuylash.
O`qituvchi yordamida dirijyorlik qilish (4 soat).**

REJA:

1. Ovoz partiyalari turlari.
2. Xalq qo`shiqlarining ahamiyati.
3. A'kapella asarini fortepianoda chalish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Q.Mamirov., U.Rahimov. Quyosh yurtim. -T.: -TDPU. -1999-y.
2. M.Nasimov. Dehqonga ta'zim. -T.: G'.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1978-y.
3. B.Umidjonov. Oltin vodi. -T.: G'.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1989-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. A'kapella janrida ijod qilgan kompozitorlardan kimlarni bilasiz?
2. B.Umidjonov qayta ishlagan «Chimbay» qo`shig`ini taqlil qilib bering.
3. Dinamika deganda nimani tushunasiz?

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabalarga o`zbek xalq qo`shiqlari va qardosh xalqlar qo`shiqlarini o`rgatishning ahamiyati haqida tushuncha berish. A'kapella asariga dirijyorlik qili shva o`rganish malakalarini shakllantirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Har bir o`rganilayotgan asarni nazariy va amaliy tahlil qilib, dirijyorlik qilishni o`rganish. Har bir ovoz partiyalarini alohida-alohida fortepianoda chalishni o`rganish. Ayollarning alt ovoz partiyasini fortepianoda chalib, soprano ovozini kuylashni o`rganish yoki erkaklarning tenor ovozini bir qo`lda chalib, bas partiyasini kuylash. Asarni to`liq o`rganib dirijyorlik qilib kuylashni o`rganish. Dinamik belgilarga ahamiyat berib, dirijyorlik holatida rioya qilish.

3-mavzu: A'kapella asariga ton berish qoidalarini o`rganish (4 soat).

REJA:

1. A'kapella – jo`rsiz xorning ahamiyati.
2. A'kapella asariga dirijyorlik.
3. O`zbek xalq qo`shiqlari va qardosh xalqlar qo`shiqlari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Soprano va alt ovozlari haqida qanday tushunchaga egasiz?
2. Ayollar ovozining xususiyati qanday?
3. Aralash xor deganda nimani tushunasiz?

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

A'kapella haqida aniq tushunchaga ega bo`lib, o`zbek xalq qo`shiqlarini ko`p ovozli kuylash va asarga ton berishni o`rganish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

A'kapella asarining umumiy tahlil (asar janri, mavzusi, g`oyaviy mazmuni, shakli, muammolari hamda ijro turiga mosligi) qili shva asarga ton berishni o`rganish. Tanlangan asarni tanalligini aniqlash va o`sha tonallikda ovoz sozlash mashg`ulotlarini olib borish. Asarda uchraydigan dinamik belgilarni aniqlab, unga dirijyorlik davomida rioya qilish. A'kapella asarining tonalligi, o`lchovi, tempi hamda ijro turini aniqlab badiiy ta'sirchan ijro qilish.

4-mavzu: 2/4, 3/4 o`lchovli asarlarga dirijyorlik qilish(4 soat).

REJA:

1. 2/4, 3/4 o`lchoviga dirijyorlik harakatlari.
2. Sanoqlarni 1 i, 2 i sanash bilan dirijyorlik qilish.
3. Asarlar tempiga qarab dirijyorlik qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqada auftaktning roli.
2. Dirijyorlikda diqqat ijro harakati.
3. Dirijyorlik harakatini yakunlash.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Semestr dasturidagi 2/4, 3/4 o`lchovli asarni o`rganish, dirijyorlik qilish jarayonida dirijyorlik texnikasi ustida ishlash.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Asarni ijro yo`lini fortepianoda chalib o`rganish. Dirijyorlik talablari yuzasidan tahlil qilish. Asar jummlar (qism) ga bo`lib o`rganish. Dirijyorlik texnikasi ustida ishlash (auftakt, ijroni boshlash, tugallash, temp, ritm, dinamik tuslar, xorga dirijyorlik qilish ko`rsatmasi). Ovoz jarangini vujudga keltiruvchi harakat ishoralariga oldindan hozirlik ko`rish kerak. Har bir alohida holat xarakteri keyingi jaranglaydigan tovushga bog`liq va ular bilan aniqlanadi. Bunday tayyorgarlik auftakt hisoblanadi. Auftaktlarning izchil zanjiri tufayli dirijyor oldindan o`z ijodiy maqsadlarini bera olishga qodir. 2/4, 3/4 o`lchovli asarlarni tahlil qilib dirijyorlik qoidalariga asosan o`zlashtirish.

**5-mavzu: 4/4, 7/6, 9/8 o`lchovli asarlarga dirijyorlik qilish.
Dinamika, ritm, temp o`zgarishlarini ifodalash (2 soat).**

REJA:

1. 4/4 o`lchoviga dirijyorlik harakatalari.
2. 7/4 o`lchoviga dirijyorlik harakatalari.
3. 9/8 o`lchoviga dirijyorlik harakatalari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Q.Mamirov., U.Rahimov. Quyosh yurtim. -T.: -TDPU. -1999-y.
2. M.Nasimov. Dehqonga ta'zim. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1978-y.
3. B.Umidjonov. Oltin vodi. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1989-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlik texnikasi.
2. Dirijyorlikda qo`l harakatlari.
3. Ifoda vositalari.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

4/4, 7/4, 9/8 o`lchovdagi asarlarga dirijyorlik qilish jarayonida dinamik, ritmik, temp o`zgarishlarini o`z vaqtida dirijyorlik harakatlarida ifodalash.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

4/4, 7/4, 9/8 o`lchovidagi asarlarning ma'lum qismlari o`rganiladi. Ushbu o`lchovlar haqida tushuncha berilib dastur asarlari misolida dirijyorlik qilinadi. Asarlarga to`liq va puxta o`rganish uchun ko`rsatmalar berish. Asarlar xarakterini ochib berishda temp, o`lchov, dinamik belgilar ahamiyatini tushuntirish. Murakkab tuzilma va sur'atlar to`g`risida to`r hosil qiladi, ular sodda o`lchamli yoki ohang vazni hissalarini teng guruhi, masalan: sanoq hissalarini guruhlari 2+2, 4+4, 3+3, 3+3+3 xili va o`n ikki hissali o`lcham. Murakkab turda dirijyorlik xabari har bir ohang vazni hissasiga beriladi.

**6-mavzu: Turli nyuanslarda dirijyorlik qilish.
Dastur asarlari bilan ishlash (4 soat).**

REJA:

1. Asarlar xarakterini qo`l harakatlarida ko`rsatish.
2. Turli yo`nalishlarga dirijyorlik qilish.
3. Badiiy bezak tushunchasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Q.Mamirov., U.Rahimov. Quyosh yurtim. -T.: -TDPU. -1999-y.
2. M.Nasimov. Dehqonga ta'zim. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1978-y.
3. B.Umidjonov. Oltin vodiy. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1989-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqada dinamik belgilarning ahamiyati.
2. Nyuans haqida tushuncha.
3. Asarlar badiiy ijrosi.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Asarda uchraydigan turli nyuanslar aniqlab chiqib, kuylashni o`rganish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Asarlarni to`liq o`rganib, dinamik belgilarga rioya qilgan holda dirijyorlik qilish. Asarda uchraydigan bezaklar, ya'ni, nyuanslar haqida tushuncha berib, kuylashni o`rganish. Har bir asarni fortepianoda chalib, tahlil qilish, asarni to`liq dirijyorlik qilib, unda uchraydigan nyuanslarni to`liq tahlil qilish. Asarlarga dirijyorlik qilishda temp, o`lchov, dinamik belgilarga ahamiyat berish. Asarni to`laqonligicha o`zlashtirish uchun uni yoddan bilish, partituraning chalinib va solfedjiolab kuylashni bilish. Asar vazn tezligini auftaktlar tezligi orqali dirijyor asarning uslubiy xususiyatlarini musiqiy obrazlarning g`oyaviy-badiiy mazmunini aks ettiradi.

7-mavzu: Asarlar ovoz partiyalarini yod olish. A'kapella melodik va garmonik akkordlarini kuylash. Yoddan dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. Taktlar haqida ma'lumot.
2. Auftakt tushunchasi.
3. Mimika tushunchasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Q.Mamirov., U.Rahimov. Quyosh yurtim. -T.: -TDPU. -1999-y.
2. M.Nasimov. Dehqonga ta'zim. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1978-y.
3. B.Umidjonov. Oltin vodi. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1989-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqada dinamik belgilar ahamiyati.
2. Nyuans haqida tushuncha.
3. Asarlar badiiy ijrosi.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Asarni turli taktlarida uzish va boshlash dirijyorlik texnikasini muhim shartlaridan bo`lib, Mashg`ulotda unga asosiy e'tibor qaratiladi.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Taktning turli hissalarida 2, 3, 4 ijroni boshlash va uzush.

- ijroni uzushni o`zlashtirish.
- ijroni boshlash va uzushda auftakt ko`rsatmasi.
- dasturdagi a'kapella va jo`rli asarlar bilan ishlash.
- bilim oluvchilarning vazifasi orttirilgan bilim va malakalarini amalda qo'llashdir. Boshlovchi dirijyorning mustaqil shakllanishi, bosqichma-bosqich amalga oshadi. Avvalo asarning ijrochilik vazifalarini bajarishga mos harakat ishoralarini mustaqil tanlash kerak. Undan keyin asarning g`oyaviy-badiiy mazmunini o`rganadi. Uning musiqiy ifodalovchi vositalarini tahlil qilishga, vokal-xor qiyinchiliklarini aniqlash lozim. Muhokama va baxs shaklidagi jamoa bo`lib o`tkaziladigan mashg`ulotlar ham dirijyorning tafakkuri rivojida katta foyda keltiradi. Talabanning o`z ustida ishlashi, dirijyorlik, xor dirijyorligiga doir yangi adabiyotlar bilan tanishishi ham mahorat oshishida asosiy omil hisoblanadi.

8-mavzu:Dirijyorlik qilishda legato, non legato, stakkato larni aniq ifodalash (6 soat).

REJA:

1. Templar.
2. Dirijyorlikda temp.
3. Ritm tushunchasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Q.Mamirov., U.Rahimov. Quyosh yurtim. -T.: -TDPU. -1999-y.
2. M.Nasimov. Dehqonga ta'zim. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1978-y.
3. B.Umidjonov. Oltin vodi. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1989-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Asar xarakterini ochib berish.
2. Dirijyorlikda diqqat-ijro harakati.
3. Templarni ahamiyati.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Dirijyorlik qilish jarayonida ifoda vositalaridan tempga alohida e'tibor qaratib, temp o'zgarishlarini o'z vaqtida qo'l harakatlari orqali ko'rsatishni o'rganish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Musiqasi asarining harakat tezligini templar orqali ifodalash. Templarga legato, nonlegato va stakkatolarni asarlarni o'rganish jarayonida qo'llab, ular haqida tushuncha berish. Qo'shimcha vazifa ko'rsatma va topshiriqlar beriladi. Legato cho'zib, nonlegato og'ir, stakkato uzib-uzib kuylash haqida tushuncha berish. Asar xarakterini ochib berishda tempning ahamiyatini tushuntirish. Asarlarni so'zlarini yod olib to'liq dirijyorlik qilishni o'rganish. Kontsertmeystrga berilayotgan auktakt orqali tempni ko'rsata olish.

9-mavzu: 5/8, 5/4 o'lovlariga vazmin sur'atda "beshga", tez sur'atda "ikki" shaklda dirijyorlik qilish. Dastur bilan ishlash (4 soat).

REJA:

1. Templar haqida tushuncha.
2. 5/8, 5/4 o`lchovlariga dirijyorlik harakatlari.
3. Dirijyorlikda tez temp.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. -T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
3. O`rta Osiyo va Qozog`iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 5/8, 5/4 o`lchovlariga qanday dirijyorlik qilinadi?
2. Xor partiturasida deganda nimani tushunasiz?
3. Vazmin va tez templar haqida tushuncha bering?

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

5/8, 5/4 o`lchovlari haqida tushuncha berish, dirijyorlik qilish jarayonida templarda tez-alegro tempiga dirijyorlik qilishni o`rganish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

5/8, 5/4 o`lchovlari haqida tushuncha beriladi. Asarning ma'lum qismlari ishlanadi. Templar haqida tushuncha musiqaning harakat tezligi bu temp deb ataladi. Templarda tez – allegroga dirijyorlik qilish o`rganiladi. Bunda dirijyor holati qo`l harakatlari va auftaktlarga e'tibor qaratiladi. Avvalo asarning ijrochilik vazifalarini bajarishga mos harakatlari ishoralari mustaqil tanlash kerak. Talabalarning o`z ustida ishlashlari, dirijyorlik, xor dirijyorligiga doir yangi adabiyotlar bilan tanishishi ham mahorat oshishiga asosiy omil hisoblanadi.

**10-mavzu: Semestr dasturidagi asarlarni to`liq o`zlashtirish.
Yoddan dirijyorlik qilish (4 asar) (4 soat).**

REJA:

1. Dirijyorlik 2/4, 3/4, 4/4 o`lchovlari.
2. Dirijyorlik apparati.
3. Qo`l harakatlari.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
2. O`rta Osiyo va Qozog`iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. O`lchovlarning bir-biridan farqi.
2. Dirijyorlikda imo-ishoraning ahamiyati.
3. Dirijyorlik holati.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Turli o`lchovda yozilgan asarlarga dirijyorlik qilish qoidasi, o`lchov sxemasi va uni qo`lda ifodalash ko`nikmalari ustida ishlash, asarni chalish va kuylash.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Turli o`lchovdagi asarlar bilan tanishish (asar janri, mavzusi, mazmuni, o`lchovi, tonalligi, tempi, tuzilishi, mualliflari va ho kazo).

- o`lchovlar dirijyorlik sxemasi va uni qo`l harakatlarida ifodalanishi.
- asarni 8-12 taktini (biror qismi) ni fortepianoda chalish, ijro yo`lini o`rganish.
- o`qituvchi ko`rsatmasi bilan unga ergashib dirijyorlik qilish.
- dirijyorlik qilishdaoldingi malakalarda hosil qilingan va egallangan bilimlarni amalda qo`llash.
- dirijyor to`g`ri, o`ng oyog`iga tayangan holda turadi, oyoq sal oldinga surib qo`yiladi. Oyoqlar dirijyor uchun tarang tayanch holatni yuzaga keltirib og`irlik tomonlarga tushmasligi kerak. Oyoqlarni o`ta keng qilib qo`yish ham bir-biriga taqab qo`yish ham mumkin emas. Musiqa tezligiga tizzalarni bukish, turgan joydan yurish mumkin emas. Dirijyor boshni shunday ushlash kerakki, bunda iyaklar ko`tarilgan, ko`zlar xorga tilgan, hammani ko`ra olish uchun boshni to`g`ri ushlash uni erkin bura olishi, xor partiyalariga bermalol murojaat qila olishi kerak.

3-kurs 6-semestr (38 soat)

1-mavzu: Semestr uchun berilgan dasturni nazariy va dirijyorlik qoidalari nuqtai-nazaridan tahlil qilish. Dirijyorlik rejasini belgilash (6 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda ritmni his qilish.
2. Asarni ashula yo`li.
3. Fortepianoda xor partitura ijrosi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkordlar va xor ovozlarni kuylash.
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalariga rioya qilish.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Semestr uchun taxlangan asarlarni dirijyorlik talablari bilan talabani tanishtirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

A'kapella asarini o`rganish yuzasidan tushunchalar.

- turli asarlarni fortepianoda ashula yo`lini chalib o`rganish.
 - asarlarga dirijyorlik qilish rejasini yozish.
 - kontsertmeyster jo`rligida asarlarga dirijyorlik qilish.
 - akapella asarini tahlil qilish.
 - oddiy o`lchovli 3/4, 6/8 asarni dirijyorlik sxemasi ustida ishlash (45 daqiqa).
 - asar ijro yulin fortepianoda (10-15 daqiqa). Bunda nota savodi fortepiano klaviaturasi oktavalar notalar cho`zimi sanalishi sanab chalish klavitudadan notalar joylashish o`rnini aniqlash va hozakolarga rioya qilinadi.
 - 3/4, 6/8 o`lchovli asarni ma'lum bir qismiga dirijyorlik qilish.
 - musiqa jo`rligida qo`shiq so`zlarini kuylab dirijyorlik qilish.
 - dirijyorlik to`rini egallash ohang vaznining sodda tuzilmasidan boshlanadi.
- «oddiy to`rlar», - deb yozgan edi. G.A.Olxov bir, ikki, uch sanoq hissalarining ketma-ketligini aks ettirib, ulardan faqat bittasi kuchli bo`lib, bir hissali, uch hissali metrlarga mos keladi.

2-mavzu:Turli dinamika va tempda bo`lgan 7/4 va 7/8 o`lchovlarni vazmin ur'atda “etti” ga, tez sur'atda “uch” ga dirijyorlik qilish (2 soat).

REJA:

1. Musiqada dinamik belgilar.
2. 7/4 va 7/8 o`lchovlarga dirijyorlik qilish.
3. Tnmpplar. Vazmin va tez templar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. -T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dinamik belgilar haqida ta'lumot Bering.
2. Dirijyorlikda o`lchovlar.
3. Xorga dirijyorlikda templarning ahamiyati.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

O`rganilayotgan asarlarning dinamiksi ustida ishlash.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Dinamik belgilar orqali asarning badiiy ijrosini ochib berish. 7/4 va 7/8 o`lchovlari haqida tushuncha berib, dirijyorlik qilish ko`rsatmalarini berish. Templar haqida tushuncha berish. Largo va vivo templari haqida tushuncha berish. Talabalar qo`l harakatlari bilan ko`rsatilgan dirijyorlik setkalarini aniq va ravon amalga oshirish uchun harakat qilish kerak. Tanlangan asarlarni to`liq tahlil qilib, dirijyorlik qilishni o`rganish.

**13-mavzu: Dasturdagi (semestr) aralash o`lchovli asar bilan ishlash.
Kontsertmeystr jo`rligida dirijyorlik qilish (4 soat).**

REJA:

1. O`lchov va aralash o`lchov.
2. Kontsertmeystr jo`rligida dirijyorlik qilish.
3. Xorga dirijyorlik qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Asarni tahlil qilish.
2. Auftakt haqida tushuncha.
3. Aralash o`lchov haqida tushuncha bering.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabaning dirijyorlik sxemalarini o`zlashtirishi bo`yicha bilim va malakalarini mustahkamlash, aralash o`lchovdagi asarlarga dirijyorlik qilishsh malakalarini egallash.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Dirijyorlik postonovkasi bo`yicha talablarni takrorlash. Dirijyorlik sxemalarini to`g`ri bajarish. Bir asar misolida «Ozod vatan – obod vatan» qo`shig`ida uchraydigan aralash o`lchovni tahlil qilish. Asar 4/4 o`lchovida boshlanib, asarning o`rtasida 2/4 o`lchoviga o`zgarishini tahlil qilib, asarga dirijyorlik qilishni o`rganish. Asarni to`liq va puxta o`rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish.

**14-mavzu: 2-3 qismli asarlarga dirijyorlik qilish.
Aktsent va frazalarni aniq ifodalash (4 soat).**

REJA:

1. 2-3 qismli asarlar tahlili.
2. Aktsent va fraza tushunchasi.
3. Asar xarakterini ochib berish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
2. O`rta Osiyo va Qozog`iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlikda aralash o`lchovni ko`rsata bilish.
2. O`lchovlar va uni dirijyorlikda ko`rsatish.
3. Aktsent va fraza haqida tushuncha bering.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

2-3 qismli asarlarni tahlil qila olish. Ularga dirijyorlik qilish. Asarlar qismlarida temp va o`lchovning o`zgarishi haqida bilim va malakalarni shakllantirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

2-3 qismli asarlar misolida asarning badiiy xarakterini ochib berishda temp, o`lchov, dinamik belgilarni ko`rsatish malakalari ustida ishlash. Pomir xalq qo`shig`i «Dilbarume» a'kapellasi 2 qismdan iborat bo`lib, bu asarni o`rganish. O`qituvchi ko`rsatmasi bilan unga ergashib, dirijyorlik qilish. Dinamik belgilarni qo`l harakatida ifodalash. Aktsentga e'tibor berish.

**15-mavzu: Uziladigan va uzilmaydigan fermatoni o`zlashtirish.
Dasturdagi asarlar bilan ishlash (4 soat).**

REJA:

1. Musiqada fermato.
2. Musiqada fermato belgisining o`rni.
3. Dirijyorlikda asarlar dinamikasi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Musiqiy o`lchovlar haqida gapirib bering.
2. Fermato belgisi haqida tushuncha bering.
3. Berilgan asarlarni fortepianoda chalib bering.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Asarga dirijyorlik qilishda temp, o`lchov, auftakt, tugallash, cho`ziq jummalarni ushlab turish, xor va solistga ko`rsata bilish malakalarini egallash.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Asar xarakterini ochib berishda temp, o`lchov, auftakt, dinamik belgilarning ahamiyatini tushutirish. Dirijyorlikning ma'nodor usullaridan yana biri, fermatolarning ko`rsatilishi. Fermato yoki dirijyorlikda to`xtash maxsus belgi bilan beglanadi. Fermatoda ohng vazni to`xtatiladi. Lekin, dirijyor ovoz jarangini boshqarishda davom etadi. Berilgan asarlarni to`liq dirijyorlik qilishni o`rganish.

**16-mavzu: 3/8 asarni “uch” va “bir” ga dirijyorlik qilish.
A`kapella va dastur asarlariga dirijyorlik qilish (6 soat).**

REJA:

1. 3/8 o'lchoviga tavsif.
2. O'zbek xalq qo'shiqlari haqida tushuncha.
3. A'kapella asarlariga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.
2. O'rta Osiyo va Qozog'iston xalq xorlari. B.Umidjonov xor uchun qayta ishlagan. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. -1980-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. A'kapella asarlari qanday ijro etiladi?
2. Xorda ovozlarning turlari.
3. Kontsertmeystr bilan ishlash.

MASHG'ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabaning 3/8 o'lchovli asarlariga dirijyorlik qilish malakalarini shakllantirish.

MASHG'ULOTNI BORISHI:

Talabaning asarni fortepianoda chalish va kuylab dirijyorlik qilishligiga erishish. Mustaqil ravishda o'rganganlik ya'ni, darsga tayyorgarligini tekshirish. Dirijyorlik sxemalarini to'g'ri bajarish. A'kapella asarini to'liq tahlil qilib dirijyorlik qilish. Har bir ovoz partiyalarini alohida-alohida fortepianoda chalib kuylash. Ovoz partiyalarini yoddan kuylash. Kontsertmeystr jo'rligida dirijyorlik qilish. Jo'rsiz dirijyorlik qilish. Asarni to'liq va puxta o'rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish. Xorga dirijyorlik qilish. Dasturga berilgan asarlarni to'liq o'zlashtirish.

17-mavzu: A'kapellani fortepianoda chalib o'rganish. Bir qo'l bilan chalib, bir qo'l bilan dirijyorlik qilish (4 soat).

REJA:

1. Dirijyor va kontsertmeystr.
2. Ovoz partiyalarini kuylash malakalari.
3. Dirijyorlik holati.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O`qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
3. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
4. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkordlar va xor ovozlari kuylash.
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalarini ko`rsatish.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabani asarni mustaqil yrganishga o`rgatish. Fortepianada chalish malakalarini shakllantirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

- akapella asarni ovoz partiyalarini fortepianada chalib kuylash.
- asar ma'lum qismini ikki qo`lda chalish va kuylash.
- bir ovozni chalib ikkinchi ovozni kuylash.
- kontsertmestr jo`rligida dirijyorlik qilish.
- talabaning asarning mustaqil ravishda o`rganganlik, ya'ni darsga tayyorligini tekshirish.
- dirijyorlik sxemalarini to`g`ri bajarish.
- xato va kamchiliklarini tahlil qilish hamda yanada e'tibor qilinadigan masalalar bo'yicha ko`rsatmalar berish.
- ovoz partiyalarini yoddan kuylash.
- kontsertmeystr jo`rligida dirijyorlik qilish.
- asarni to`liq va puxta o`rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish.
- o`quv vazifalarining murakkablashuvi musiqiy materialning xususiyatlari bilan bog`liq: sust, mo`tdil, tez suratdagi asarlarni o`rganish, bir ovozli, ikki ovozli, uch ovozli, ikki ijroning jo`rligini bayon qilishning sodda va murakkabligi va boshqalar.

18-mavzu: Dirijyorlikda krishendo, demuniendo, retunito, sforsando, glesandolarni ifodalash.

Dasturdagi asarlarga dirijyorlik qilish (6 soat).

REJA:

1. Dirijyorlik dinamik belgilar.
2. Krishendo-demuneendolarga dirijyorlik.
3. Dastur asarlari tahlili.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
2. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Denamik belgilarga tavsif bering.
2. Dastur asarlariga to`liq dirijyorlik qilish.
3. Dirijyorlikda krishendo-demuneendolarni ko`rsatish.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabaning dinamik belgilari orqali asarning badiiy mazmunini ochib berishga erishishi.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Talabani asarni mustaqil o`rganishga o`rgatish. Asar dinamikasi ustida ishlash. Dasturdagi asarlarni o`rganish davomida asar badiiy mazmunini ochishga xizmat qiluvchi ifoda vositalarini dirijyorlik harakatlari orqali ko`rsatishga erishish. Asarni o`rganishda ovozni asta-sekinlik bilan kuchaytirib borish krishendo, asta-sekinlik bilan kuchsizlantirib, boruvchi demuneendo haqida tushuncha berib borish. Bir asar misolida tahlil qilib ko`rsatib berish. B.Umidjonovning «Dilbarume» a'kapellasiga dirijyorlik qilish.

- Dirijyorlik texnikasi ustida ishlash.
- Xorni boshqarishda mimika katta rol o`ynaydi. U ma'nodor bo`lib, badiiy obrazni ochib berishda katta yordam beradi.

**19-mavzu: Turli tonalliklarda major va minor uchtovushligini
kuylash va ton berish. Dasturdagi asarlarga badiiy va texnik**

dirijyorlik qilish malakalari (4 soat).

REJA:

1. Tonallik – uchtovushlik.
2. Major va minorning farqi.
3. Badiiy ta'sirchan dirijyorlik qilishning ahamiyati.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O'qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
3. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Uchtovushlik haqida tushuncha bering.
2. Ladni his qilishning ahamiyati.
3. Dastur asarlariga to'liq dirijyorlik qilish.

MASHG'ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Har bir musiqiy asarni xorga o'rgatishda uning tonalligini aniqlash va uchtovushliklarni kuylashga erishib, xorga ton berishni o'rganish.

MASHG'ULOTNI BORISHI:

Uchtovushlik haqida tushuncha berish, har qanday major va minor tovushqatorlarning o'rnanishgan uchtovushliklari bo'lib, bular, tovush tizilmasining I-III-V-bosqichlardan tuziladi. Masalan: S-durning uchtovushligi do-me-sol bu tovushlar do major tovushqatorining uchtovushligi bo'ladi. Har qanday asarni xorga o'rgatishda ton beriladi. Lad uchtovushligida kuylash orqali a'kapella asariga ton berishga tayyorlash.

- Musiqa jo'rligida jo'rsiz xorga dirijyorlik qili shva uchtovushliklarni kuylab eshitib ton berish.

4-kurs 7-semestr (40 soat)

1-mavzu: A'kapella asarga tahlil yozish (4 soat).

REJA:

1. Ovoz partiyalari va turlari.
2. Xorda ayollar ovozi.
3. Akapella asarlariga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Jo'rsiz dirijyorlik .
2. Ovoz partiyalarini yod olish.
3. Dinamik belgilarini qo'l xarakatlarida ko'rsatish.

MASHG'ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabalarni asarlarini tahlil qilishga o'rgatish, tahlil turlari bilan tanishtirish.

MASHG'ULOTNI BORISHI:

- akapella asarni umumiy tahlil (asar janri, mavzusi, g'oyaviy mazmuni, shakli, muammolari, hamda ijro turiga mosligi) qilish.
- jo'rsiz asarni nazariy tahlil (tonalligi, o'lchovi, tempi, dinamik belgilar, repriza, volta, fermata) va hakazo...
- asarlarga badiiy ta'sirchan dirijyorlik qilish.
- xor san'ati xususiyatlari va qonuniyatli bilimi: marom (temp) ning ma'nodorlik va shaklllovchi vazifasi, agogikalar, jo'shqinlik va frazirovka (vokal nutq turlanish qonuniyatlari), shtrixlar (ovozshunoslik xarakteri, turli usullarning ma'no- mazmunli ahamiyati), tovush chiqarish usuli nuqta (kulminatsiya) aniqlab olish (Umumiy, qisman ularning munosabati, o'sishidagi frni, ijrochilik usullari).

Tushungan holda manual texnikani shakllantirishda zarur bilimlar: dirijyorlik jarayoni haqida axborot, harakatlarning hosil bo'lish tarixi, tovush haqidagi axborot, harakat belgilari bilan etkazish qonuniyati, dirijyorlik apparatini joylashtirishning asosiy tamoyillari (reja, pozitsiya, vaziyat).

2-mavzu:Semestr va DA si uchun berilgan asarlarni nazariy va dirijyorlik talablari bo'yicha tahlil qilish. Fortepianoda chalib, kuylash (6 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda ritmni his qilish.
2. Asarni ashula yo`li.
3. Fortopianoda xor partitura ijrosi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O`qituvchi, -1978-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkordlar va xor ovozlarni kuylash .
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalariga rioya qilish.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Semestr uchun tahlangan asarlarni dirijyorlik talablari bilan talabani tanishtirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

- akapella asarinin o`rganish yuzasidan tushunchalar.
- turli asarlarni fortepianoda ashula yo`lini chalib o`rganish.
- asarlarga dirijyorlik qilish rejasini yozish.
- kontsertmeystr jo`rligida asarlarga dirijyorlik qilish.
- akapella asarga tahlil qilish.
- oddiy o`lchovli 3/4, 6/8 asarni dirijyorlik sxemasi ustida ishlash: (4-5-daqiqa)
- asar ijro yo`lini fortepianoda chalish: (10-15-daqiqa). Bunda nota savodi fortepiano klaviaturasi, oktavalari, notalar cho`zimi, sanalishi, sanab chalish, klaviaturadan notalar joylashish o`rnini aniqlash va hokozalarga rioya qilinadi:
 - 3/4, 6/8 o`lchovli asarni ma'lum bir qismiga dirijyorlik qilish:
 - musiqa jo`rligida qo`shiq so`zlarini kuylab dirijyorlik qilish:
 - dirijyorlik to`rini egallash ohang vaznining sodda tuzilmasidan boshlanadi. “Oddiy tyrlar”, -deb yozgan edi. G.A.Olxov bir, ikki, uch sanoq hissalarining ketma-ketligini aks ettirib, ulardan faqat bittasi kuchli bo`lib, bir hissali, uch hissali metrlarga mos keldi.

3-mavzu: A'kapella asarni fortepianoda to'liq 2 qo'lda chalish.
Ovoz partiyalarini yod olish. Ton berish. Jo'rsiz dirijyorlik qilish (6 soat).

REJA:

1. Ovoz partiyalari.
2. Tenor, Bas, Alt, Soprano.
3. Akapella asarlariga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. T.: O`qituvchi, -1978-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Erkaklar ovozi.
2. Ayollar ovozi.
3. Kontsertmestr bilan ishlash.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabaning asarning fortepionoda chalish (ashula yo`lini) va kuylash malakalarini shakllantirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

- talabaning asarning mustaqil ravishda o`rganganlik, ya'ni darsga tayyorligini tekshirish.
- dirijyorlik sxemalarini to`g`ri bajarish.
- xato va kamchiliklarini tahlil qilish hamda yanada e'tibor qilinadigan masalalar bo'yicha ko`rsatmalar berish.
- ovoz partiyalarini yoddan kuylash.
- kontsertmeystr jo`rligida dirijyorlik qilish.
- jo`rsiz dirijyorlik qilish.
- asarni to`liq va puxta o`rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish.
- o`quv vazifalarining murakkablashuvi musiqiy materialning xususiyalari bilan bo'liq: sust, mo'tadil, tez suratdagi asarlarni o`qish, bir ovozli, ikki ovozli, uch ovozli, ikki ijroning jo`rligini bayon qilishning sooda va murakkabligi va boshqalar .
- xor ustida ishlash – yaxshi jarayon bo`lib badiiy obraz va ijrochilikka sekin-astalik bilan kirib borishdir. Xor asarlar ko`pincha she'riy matnda yoziladi , shuning uchun uni o`qiyotgan vaqtda mazmuning emotsionaya – ma'nomsini his etish kerak.

4-mavzu: 2/4, 3/4, 4/4 va boshqa o`lchovlardagi dastur asarlariga dirijyorlik qilish. Asarlarga ta'sirchan, badiiy emotsional va texnik dirijyorlik (6 soat).

REJA:

1. Dirijyorlikda kontsertmestrning roli.
2. Dirijyorlikda kontsertmeystri bilan ishlash.
3. 2/4, 3/4, 4/4 o'lchovli asarlarga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. I.Akbarov. Musiqa lug'ati. T.: -G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
2. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. T.: -"Turon-Iqbol", -2006-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. 2/4, 3/4, 4/4 o'lchovli asarlarda auftakt.
2. Kontsertmeystri boshqarish.
3. Dirijyorlik sahna san'ati.

MASHG'ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

2/4, 3/4, 4/4 o'lchovlarga dirijyorlik qoidalarini sxema, amalga oshirish kontsertmeystri jo'rligida dirijyorlik qilish ko'nikmalarini mustahkamlash.

MASHG'ULOTNI BORISHI:

- 2/4 o'lchovga dirijyorlik postonovkasi qoidalariga ko'ra dirijyorlik qilish. Xuddi shu jarayonni 3/4, 4/4 o'lchovli asarlar bilan takrorlash. Kontsertmeystri jo'rligida o'lchovlarga tegishli asarlarga o'qituvchi ko'magida dirijyorlik qilish. Kontsertmeystriga auftaktni aniq ko'rsatish, xorga dirijyorlik qilish, dinamik ishoralar, ritm ko'rsatmalarini aniqligini e'tiborda tutish va erishish. Dirijyorlik texnikasining asosiy bosqichlaridan biri ohang vazn tuzilmasini egallashdir. U musiqiy asarning tezligini ko'rasish uchun qo'llaniladi. Ohang vaznining metrik tuzilmasidan qo'l harakatlarini o'rganishdan oldin, dirijyorlik va ohang vazn orasidagi farqni egallash muhim. Ohang vazni badiiy dirijyorlikda o'ziga xos to'r va tayanch hisoblanadi. Badiiy dirijyorlik jarayonida ayrim dirijyorlik harakatlari asarning musiqiy kengayishining vaqtinchalik hosil bo'lishiga mos holda guruhlanadi va bu bilan dirijyorlik to'rini ko'rsatadi.

5-mavzu: Dasturdagi asarlar partiyalarini 1 qo'lda chalish va 1 qo'lda dirijyorlik qilish (6 soat).

REJA:

1. Tanlangan asarlar tahlili.
2. Dirijyorlik texnikasi.
3. Asarlarni fortepianoda chalib kuylash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
3. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Akkordlar va xor ovozlari kuylash.
2. Musiqiy asar tahlili va dirijyorlik.
3. Dirijyorlik sxemalarini ko`rsatish.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Talabani asarni mustaqil yrganishga o`rgatish. Forteplanada chalish malakalarini shakllantirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

- akapella asarni ovoz partiyalarini forteplanada chalib kuylash.
- asar ma'lum qismini ikki qo`lda chalish va kuylash.
- bir ovozni chalib ikkinchi ovozni kuylash.
- kontsertmestr jo`rligida dirijyorlik qilish.
- talabaning asarning mustaqil ravishda o`rganganlik, ya'ni darsga tayyorligini tekshirish.
- dirijyorlik sxemalarini to`g`ri bajarish.
- xato va kamchiliklarini tahlil qilish hamda yanada e'tibor qilinadigan masalalar bo'yicha ko`rsatmalar berish.
- ovoz partiyalarini yoddan kuylash.
- kontsertmeyster jo`rligida dirijyorlik qilish.
- asarni to`liq va puxta o`rganish yuzasidan vazifa va topshiriqlar berish.
- o`quv vazifalarining murakkablashuvi musiqiy materialning xususiyatlari bilan bog`liq: sust, mo`tdil, tez suratdagi asarlarni o`ganish, bir ovozli, ikki ovozli, uch ovozli, ikki ijroning jo`rligini bayon qilishning sodda va murakkabligi va boshqalar.

**6-mavzu: Davlat Attestatsiyasiga chiqariladigan asarlar
ustida ishlash (6 soat).**

REJA:

1. Asarlar to`liq tahlili.
2. Asarlarga to`liq dirijyorlik qilish.
3. Xorga dirijyorlik qilish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. Sh.Ro`ziev. Xorshunoslik. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti, -1987-y.
2. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Dirijyorlik qoidolari.
2. Dirijyorlik va uning vazifalari.
3. Dirijyorlik sxemalari.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Davlat Attestatsiyasiga chiqiladigan asarlarni to`liq o`zlashtirish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

Asarlarga ton berib kuylab dirijyorlik qilish. Dirijyorlik holatiga rioya qilish. Asarning badiiy ijrosini dinamik belgilar orqali ochib berishga erishish. Asar tempiga sozlanib, sanab dirijyorlik qilish. Dirijyorlik paytida bosh, gavda, qo`l, oyoq, elka, bilak, ko`z kabi a'zolar holati harakati va harakatluntirish qoidalariga rioya qilish. Ohang vazni badiiy dirijyorlikda o`ziga xos to`r va tayanch hisoblanadi. Badiiy dirijyorlik jarayonida ayrim dirijyorlik harakatlari asarning musiqiy kengayishining vaqtinchalik hosil bo`lishiga mos holda guruhlanadi va bu bilan dirijyorlik to`rini ko`rsatadi.

7-mavzu: Xor jamoasiga dirijyorlik qilish (6 soat).

REJA:

1. Xor haqida ma'lumot.
2. Xorning turlari.
3. Xorga dirijyorlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RUYXATI

1. V.A.Vaxromeev. Musiqaning elementar nazariyasi. -T.: O`qituvchi, -1978-y.
2. I.Akbarov. Musiqa lug`ati. -T.: -G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. -1987-y.
3. R.Tursunov., B.Shomagdieva. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. -T.: -“Turon-Iqbol”, -2006-y.
4. Xor dirijyorligi xrestomatiyasi. Tuzuvchi B.N.Qoziev. I-II-III-IV-kitob. -T.: G`.G`ulom nomidagi Adabiyot va San'at nashriyoti. – 1977-79-yillar.

MUSTAHKAMLASH UCHUN SAVOLLAR:

1. Xor partiyalarini o`qish.
2. Xor ovozlari haqida tushuncha.
3. Bas-tenor, Alt-soprana ovozlari.

MASHG`ULOT MAQSADI VA MAZMUNI:

Dirijyorlikni eng oddiy va muhim elementlari talab darajasida o`zlashtirish, smestr dasturini bajarilishiga erishish.

MASHG`ULOTNI BORISHI:

- Dirijyorlik qismida qo`l, qo`l panjalari, bo`g`inlar, tirsak, elka, qo`l oraliqlari sxemalari bo`yicha qo`llarni harakat yo`nalishlari, bosh, yuz, ko`z, mimika gavda holati ustida ishlash. 1-semestr dasturidagi asarlarga to`liq va yoddan dirijyorlik qilish. Dirijyorlik faoliyatini asosiy vazifalridan biri o`zi tassavur etgan ovozini haqiqiy ijroda gavdalantirishdir. Bu vazifani bajarish dirijyor harakatlari (uning qo`llari, gavdasi, boshi, ko`zlari, yuz a'zolari) ga bog`liq. Harakatlarning murakkab yig`indisi dirijyordan katta kuch talab etadi. Dirijyorlik texnikasini egallashda umumiy musiqiy rivojlanishni jismoniy madaniyatini o`stirish bilan muvofiqlashtirib borish zarur. Har bir qo`l harakatlari imo–ishoralar ma'lum ematsiyani (his-tuyg`uni) bildiradi. Dirijyorlik texnaksi orqali o`zining musiqiy eshitish tasavurlarini, musiqaning haqiqiy ijrosiga ta'sir o`tkazgan holda ijrochilarga etkazadi.